

ASSOC. PROF./CONF. DR. CRISTINA-ANDA TĂTAR, HABILITATION THESIS/TEZĂ
DE ABILITARE

„Babeş-Bolyai” University in Cluj-Napoca
Universitatea „Babeş-Bolyai” din Cluj-Napoca

Faculty of Letters
Facultatea de Litere

English Department
Departamentul de Limba și Literatura Engleză

HABILITATION THESIS
TEZĂ DE ABILITARE

LINGUISTIC FOUNDATIONS OF AN APPLIED
TRANSLATION THEORY; ROMANIAN AND ENGLISH
POETRY

BAZE LINGVISTICE ALE UNEI TEORII
APLICATE A TRADUCERII; POEZIA ROMÂNĂ
ȘI ENGLEZĂ

Assoc. Prof. Dr. **Cristina-Anda Tătar**
Conf. Dr.

- Cluj-Napoca, 2015 –

CONTENTS

REZUMAT.....	5
SUMMARY.....	7
LINGUISTIC FOUNDATIONS OF AN APPLIED TRANSLATION THEORY; ENGLISH AND ROMANIAN POETRY.....	9
INTRODUCTION.....	9
The purpose of this paper.....	9
Note on the corpus.....	11
CHAPTER 1: PROLEGOMENA.....	12
1.1. Nothing can be translated.....	12
1.1.1. Translation equals or ought to equal the original...13	
1.1.2. Interlinguistic equivalence cannot exist.....18	
1.2. Anything can be translated.....	24
CHAPTER 2: TRANSLATABILITY IN LYRICAL VERSE. LOSS AND GAIN	
„Translation universals” and how they function in poetry.....	26
2.1. Simplification and avoidance of repetition present in the source text.....	27
2.2. Explication.....	36
2.2.1. The use of interjections to express more clearly the progression of the character’s thoughts or to accentuate a given interpretation.....	38
2.2.2. Expansion of condensed passages.....	39
2.2.3. Addition of modifiers, qualifiers or conjunctions to achieve greater transparency.....	41
2.2.4. Addition of extra information or insertion of explanations.....	42
2.2.5. Repetition of previously mentioned details for the purpose of clarity.....	47
2.2.6. Precise renderings of implicit or vague data.....	50
2.2.7. Explicit naming of geographical locations.....	50
2.2.8. The disambiguation of pronouns with precise forms of identification.....	54

2.3. Normalization.....	56
2.4. Discourse transfer and the law of interference.....	59
2.5. Distinctive distribution of target language items.....	61
CHAPTER 3: ON THE TRANSLATABILITY OF HUMOROUS VERSE	
The translatability of the basic mechanisms of humour.....	63
3.1. The criterion of form.....	66
3.1.1. Graphical mechanisms.....	67
3.1.2. Graphetical mechanisms.....	70
3.2. The criterion of text-type analogy.....	73
3.2.1. Non-artefactual text-type.....	73
3.2.2. Authorial style.....	81
3.3. Immediate inference and paraphrasability. Mechanisms of absurd humour.....	95
3.3.1. /-inference/ /+paraphrase/. Logical mechanisms of the absurd.....	97
3.3.2. /-inference/ /-paraphrase/. Linguistic mechanisms of the absurd.....	101
3.4. Immediate inference and paraphrasability. Mechanisms of humour.....	116
3.4.1. /+inference/ /+paraphrase/. Logical mechanisms of humour.....	117
3.4.2. /+inference/ /-paraphrase/. Linguistic mechanisms of humour.....	124
CONCLUSIONS.....	151
BIBLIOGRAPHY.....	153
DIRECTIONS OF FURTHER EVOLUTION AND DEVELOPMENT OF RESEARCH AND DIDACTIC CAREER.....	161

REZUMAT

Prezenta lucrare este o sinteză a activității mele post-doctorale, ca lingvist, universitar și traducător. Am optat să discut traductibilitatea poeziei în/din română din/în engleză, cu accent pe două compartiment unde apar majoritatea problemelor de traducere: poezia lirică și cea umoristică. Corpusul care ilustrează discuția este luat din cele două literaturi și a fost tradus integral de mine din/în cele două limbi, fie în decursul timpului (în cele 18 de volume de traduceri publicate ca atare ori în contribuțiile mele de acest gen în periodice), sau a fost tradus în timpul redactării acestei lucrări, în scopuri ilustrative.

Teza pe care se bazează lucrarea este că, în contextul în care orice studiu de traductologie (teoretică sau aplicată) trebuie în mod necesar să aibă un fundament lingvistic complex, traductibilitatea apare ca funcție a tipului lingvistic al limbii-sursă și al limbii-țintă, și eventualele cazuri de intraductibilitate se pot justifica prin diferențele tipologice dintre engleză și română. Acesta este și elementul de noutate al tezei.

După un capitol de prolegomene, unde discut premisele lingvistice ale aspectele fundamentale ale problemei traductibilității în dubla ei accepțiune clasică, i.e., nimic nu poate fi tradus și, respectiv, orice poate fi tradus, continui cu o discuție detaliată asupra traductibilității, concentrându-mă asupra celor două domenii de analiză alese ca obiect al cercetării: poezia lirică (Capitolul 2) și poezia umoristică (Capitolul 3). Am adoptat un punct de vedere ce se concentrează pe pierdere și câștig în traducere, în ambele cazuri.

Capitolul 2 discută problema traductibilității în poezia lirică prin prisma „universalizării traducerii” postulate de traductologia modernă, evidențiind modul cum acestea pot funcționa în domeniul studiat. Am aici în vedere probleme cum ar fi: simplificarea și evitarea repetițiilor prezente în textul-sursă, explicitarea, normalizarea, transferul discursului și legea interferenței, distribuția distinctivă a elementelor din limba-țintă, cu toate subcategoriile adiacente. Prin intermediul exemplurilor din corpusul discutat, concluzia ce reiese este că teoriile adesea eșuează în a vedea esența actului de traducere a poeziei în altă limbă și că, așa cum am încercat să demonstrez, după 33 de ani de experiență în domeniu, traductibilitatea se leagă de tipul lingvistic.

Capitolul 3 revede teoria umorului pe care am formulat-o anterior, de această dată prin prisma traductibilității, aspect pe care nu am insistat atunci. Cum umorul este și el o funcție a tipului lingvistic, demonstrez, trecând mecanismele fundamentale ale umorului pe care le-am identificat și taxonomizat atunci prin filtrul traductibilității, dând, de asemeni, traduceri acolo

unde a fost posibil, că ideea care concluzionează Capitolul 2 se susține și în cazul poeziei umoristice.

Concluziile accentuează, în afara tezei fundamentale ce am formulat-o din start, importanța parafrazabilității în cazul traductibilității, un criteriu valid atât pentru poezia lirică, cât și pentru cea umoristică. De asemeni, am încercat să demonstrez, indirect, că tezele teoretice asupra traducerii care nu au un suport practic solid sunt, mai mult ca adesea, problematice în privința validității.

SUMMARY

The present paper is a synthesis of my post-doctoral work as a linguist, an academic and a translator. I chose to focus upon the translatability of verse into/from Romanian into/from English. I concentrated upon two major domains which concentrate the majority of translation problems: lyrical verse and humorous verse. The corpus which illustrates the discussion is taken from the two literatures and has been entirely translated by me from/into the two languages, either in the course of time, in the 19 books of poetry translation I have published so far and my contributions with such work in various periodicals, or has been translated while writing this paper, for illustrative purposes.

The contention I base my paper upon is that, in the context in which any study on translation (whether theoretical or applied) should necessarily rely on a complex linguistic foundation, translatability is a function of the linguistic type of the source language and the target language and that cases of untranslatability can be accounted for by the typological differences between English and Romanian. This also represents the element of novelty in the thesis.

After a chapter of prolegomena, in which I discuss the basic aspects of the issue of translatability in its twofold classical acceptation, i.e. nothing can be translated and, respectively, anything can be translated, I continue with a detailed discussion on translatability, concentrating on the two fields of analysis I chose to delve into: lyrical verse (Chapter 2) and humorous verse (Chapter 3). I adopted a point of view focussing on loss and gain in translation in both cases.

Chapter 2 discusses the issue of translatability in lyrical verse through the lense of the „universals of translation” postulated by modern translation theories, with a view to how these can function in the case under study. I discuss issues such as: simplification and avoidance of repetition present in the source text, explicitation, normalization, discourse transfer and the law of interference, distinctive distribution of target-language items, with all their respective subcategories. By virtue of the examples in the corpus I discuss, my conclusion is that theories sometimes fail to see the actual gist of rendering poetry into another language, and that, as I prove after 33 years of experience in translating poetry, translatability is a matter of linguistic type.

Chapter 3 revisits the theory of humour I had previously formulated, with a view to translation, an aspect I had left aside at the time. Since humour is also a function of the

linguistic type, I demonstrate, by passing the fundamental mechanisms of humour I had taxonomized at the time through the filter of translatability, also giving translations where possible, that my conclusion in Chapter 2 is also valid for humorous verse.

My conclusions stress, apart from the fundamental thesis I formulate at the outset, the importance of paraphrasability in the case of translatability, a criterion valid for both lyrical and humorous verse. Also, I tried to indirectly demonstrate that theoretical theses on translation which do not have a solid practical backing are more than often problematic as to their validity.